

DARIUSZ WASIAK

ORCID: 0000-0001-6057-7475

UNIwersytet WSB Merito we Wrocławiu

URSZULA GÓRAL

ORCID: 0000-0003-4521-1859

Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Wydział Społeczno-
-ekonomiczny UKSW

TRANSAKCJE PONADPROGOWE W BIURACH RACHUNKOWYCH A INSTYTUCJA CZYNNEGO ŻALU. ZARYS PROBLEMATYKI*

Abstrakt: Ustawa z dnia 1 marca 2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu obliguje niektóre instytucje obowiązane, w szczególności przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, do informowania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro. Pomimo ogólnodostępnej informacji w tym zakresie przedsiębiorcy ci nadal pozostają w pewnej postępującej niepewności w zakresie prawidłowej interpretacji obowiązku, o którym mowa w art. 72 ust. 1 przywołanej ustawy. W następstwie często błędnej interpretacji przepisu występują z wnioskami do organu nadzorczego o ujęcie ich zachowań w kategorii instytucji czynnego żalu. Niniejszy artykuł jest próbą dokonania zrównoważonej interpretacji art. 72 ust. 1 przywołanej ustawy w powiązaniu z możliwością powoływania się przez przedsiębiorcę na instytucję czynnego żalu.

Słowa kluczowe: ustawa AML/CFT, czynny żal, transakcje ponadprogowe, biuro rachunkowe, instytucje obowiązane, bezpieczeństwo

UWAGI WPROWADZAJACE

Biura rachunkowe, czyli przedsiębiorcy¹ prowadzący w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finan-

* Publikacja powstała w ramach stażu naukowego dra Dariusza Wasiaka z Uniwersytetu WSB Merito we Wrocławiu w Zakładzie Prawa Stosunków Pracy w Katedrze Prawa Pracy WPiA UŁ pod opieką dr Edyty Bielak-Jomaa.

¹ W rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 24 ze zm.).

sowaniu terroryzmu (dalej: ustawa AML/CFT)² działalność biznesową w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, zobowiązane są na mocy art. 72 ust. 1 ustawy AML/CFT³ do przekazywania Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej (dalej: GIIF) informacji o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro⁴. Ustawodawca podkreśla zarazem, że obowiązek ten powinien zostać zrealizowany w ciągu siedmiu dni od przyjęcia wpłaty lub dokonania wypłaty środków pieniężnych⁵.

Na podstawie przywołanej treści można byłoby teoretycznie założyć, że konstrukcja przepisu, a tym samym zawarty w nim przekaz, nie budzi wątpliwości po zastosowaniu samej już wykładni językowej, a tym samym zakres niezbędnych działań, które muszą zostać podjęte przez zobowiązanego, jest dla niego czytelny i zrozumiały — oczywiście zarówno w kontekście obowiązku samego podmiotu zobowiązanego czy też wysokości kwoty, jak i zmiennych, które wskazują na moment zaistnienia tegoż obowiązku. Niestety praktyka działania niektórych biur rachunkowych brutalnie falsyfikuje podaną teorię.

Dlatego też na potrzeby argumentacji oraz dalszych rozważań przyjęto, że przepis art. 72 ust. 1 ustawy AML/CFT należy odczytywać w powiązaniu z treścią pozostałych przepisów ustawy AML/CFT, jak również bez odrywania go od przepisów prawa, zwłaszcza w kontekście ich oddziaływania na ocenę zachowania

² Art. 2 ust. 1 pkt 17 ustawy AML/CFT (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1124 ze zm.) stanowi, że: „Instytucjami obowiązany są podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych”.

³ Art. 72 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucje obowiązane, z wyjątkiem instytucji, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 11, 13–15a i 18, przekazują Generalnemu Inspektorowi informacje o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 000 euro”.

⁴ Czyli transakcji ponadprogowej, której wymóg raportowania wynika wyłącznie ze względu na jej wartość, lecz bez konieczności wykazywania lub stwierdzenia, że jest ona obciążona elementem podejrzenia prania pieniędzy lub innych przestępstw, w tym przestępstw i wykroczeń skarbowych.

⁵ Nadmienić należy, że obowiązek wynikający z treści art. 72 ustawy AML/CFT dotyczy również: 1) przekazywania informacji GIIF o wykonanym transferze środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro, z wyjątkiem: a) transferu środków pieniężnych pomiędzy rachunkiem płatniczym a rachunkiem lokaty terminowej, które należą do tego samego klienta w tej samej instytucji obowiązanej; b) krajowego transferu środków pieniężnych z innej instytucji obowiązanej; c) transakcji związanej z gospodarką własną instytucji obowiązanej, która to transakcja została przeprowadzona przez instytucję obowiązaną we własnym imieniu i na własną rzecz, w tym transakcji zawartej na rynku międzybankowym; d) transakcji przeprowadzonej w imieniu lub na rzecz jednostek sektora finansów publicznych, o których mowa w art. 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych; e) transakcji przeprowadzonej przez bank zrzeszający banki spółdzielcze, jeżeli informacja o transakcji została przekazana przez zrzeszony bank spółdzielczy; f) przewłaszczenia na zabezpieczenie wartości majątkowych wykonanego na czas trwania umowy przewłaszczenia z instytucją obowiązaną; 2) transferu środków pieniężnych spoza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz odbiorcy, którego dostawcą usług płatniczych jest instytucja obowiązana; 3) przeprowadzonej transakcji kupna lub sprzedaży wartości dewizowych, której równowartość przekracza 15 tys. euro, albo o pośredniczeniu w przeprowadzeniu takiej transakcji.

przedsiębiorcy w zakresie przestrzegania porządku prawnego⁶. Zarazem jednak stwierdzono, że biura rachunkowe nie stosują, a jeżeli już, to w bardzo znikomej liczbie lub znikomym zakresie⁷, przepisów ustawy AML/CFT. Ponadto opierają się przede wszystkim na szablonowych rozwiązaniach proceduralnych⁸ w zakresie:

- przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁹;
- anonimowego zgłaszania przez pracowników lub inne osoby wykonujące określone czynności na rzecz przedsiębiorcy, który występuje w obiegu prawnym jako instytucja obowiązana, rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu¹⁰.

Stosowanie powyższych procedur w takim ujęciu nie wyklucza tego, że poziom świadomości samego przedsiębiorcy oraz jego pracowników realizujących działania AML/CFT w biurze rachunkowym był adekwatny do występujących w danej organizacji zagrożeń, a tym samym, że przedsiębiorca ten nie mógł przeoczyć bądź źle zinterpretować obowiązków, które nałożył na niego ustawodawca. Co więcej, ewentualne przyjęcie przez takiego przedsiębiorcę, że szkolenia realizowane za pośrednictwem już nieaktywnej platformy szkoleniowej przez UKNF spełniają wymogi, o których mowa w art. 52 ustawy AML/CFT¹¹, tylko dopełni zakrzywionego kreowanego obrazu zgodności organizacji z systemem AML/CFT. Niestety weryfikacja systemu AML/CFT obowiązującego u przedsiębiorcy

⁶ Szerzej: *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2020 oraz *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, a także *System prawa karnego procesowego*, red. P. Hofmański, t. 8. *Dowody*, cz. 4, Warszawa 2019 i *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. I. Zgoliński, wyd. 2, Warszawa 2021.

⁷ Pogląd w następstwie między innymi analizy *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities* z dnia 27 października 2022 r., chociażby z uwagi na stopień ryzyka, które generują.

⁸ Mowa tu o procedurach, które powinny cechować się zindywidualizowanym charakterem, a tym samym odpowiadać określonej specyfice prawnej oraz organizacyjnej danego biura rachunkowego.

⁹ Art. 50 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucje obowiązane wprowadzają wewnętrzną procedurę w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, zwaną dalej »wewnętrzną procedurą instytucji obowiązanej«. Wewnętrzna procedura instytucji obowiązanej podlega bieżącej weryfikacji oraz w razie potrzeby aktualizacji”.

¹⁰ Art. 53 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucje obowiązane opracowują i wdrażają wewnętrzną procedurę anonimowego zgłaszania przez pracowników lub inne osoby wykonujące czynności na rzecz instytucji obowiązanej rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu”.

¹¹ Art. 52. ust. 1–2 ustawy AML/CFT stanowi, że: „1. Instytucje obowiązane zapewniają udział osób wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w programach szkoleniowych dotyczących realizacji tych obowiązków, uwzględniających zagadnienia związane z ochroną danych osobowych. 2. Programy szkoleniowe, o których mowa w ust. 1, powinny uwzględniać charakter, rodzaj i rozmiar działalności prowadzonej przez instytucję obowiązaną oraz zapewniać aktualną wiedzę w zakresie realizacji obowiązków instytucji obowiązanej, w szczególności obowiązków, o których mowa w art. 74 ust. 1, art. 86 ust. 1 i art. 89 ust. 1”.

już tylko na kanwie jego zgodności z RODO¹², choćby w kontekście realizowania obowiązku informacyjnego¹³, raczej ugruntuje tylko uzasadnienie nałożenia przez organ na takie biuro rachunkowe pieniężnej kary administracyjnej.

Nawet jeśli przedsiębiorca przyjmie, że ewentualne nieprzekazywanie informacji GIIF o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro jest następstwem jego niewiedzy, to nie zwalnia go w żadnym razie z obowiązku ich przekazania. Brak wiedzy o obowiązku ciążyącym na biurze rachunkowym nie będzie dla takiego przedsiębiorcy remedium na skutki przeprowadzonej kontroli także w sytuacji, gdy przedsiębiorca w ramach „gaszenia pożarów”, w następstwie uzyskania „profesjonalnej” porady prawnej, wniesie do organu o zastosowanie wobec niego instytucji czynnego żalu. Podobnie się wydarzy, gdy biuro rachunkowe nie będzie w stanie wykazać podjętych czynności w zakresie prowadzenia szeroko rozumianych działań na rzecz przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, do czego jest zobowiązane na mocy art. 33¹⁴ w zakresie określonym przez art. 34 ustawy AML/CFT¹⁵. Mowa tu o działaniach, które biuro rachunkowe musi bezspornie realizować i traktować jako środek bezpieczeństwa finansowego, a także element rozliczalności w procesie ukierunkowanym na wykazanie braku niezbędności realizacji obowiązku z art. 74 ust. 1¹⁶ oraz art. 86 ust. 1¹⁷ i art. 89 ust. 1¹⁸ ustawy

¹² Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych 2016/679 (dalej: RODO).

¹³ Art. 13 RODO oraz art. 34 ust. 4 ustawy AML/CFT.

¹⁴ Art. 33 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucje obowiązane stosują wobec swoich klientów środki bezpieczeństwa finansowego”.

¹⁵ Art. 34 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „1. Instytucje obowiązane stosują wobec swoich klientów środki bezpieczeństwa finansowego [...] 2) identyfikację beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu: a) weryfikacji jego tożsamości, b) ustalenia struktury własności i kontroli — w przypadku klienta będącego osobą prawną, jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej lub trustem; 3) ocenę stosunków gospodarczych i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru; 4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym: a) analizę transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem; b) badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta — w przypadkach uzasadnionych okolicznościami; c) zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane”.

¹⁶ Art. 74 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucja obowiązana zawiadamia Generalnego Inspektora o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu”.

¹⁷ Art. 86 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucja obowiązana niezwłocznie zawiadamia Generalnego Inspektora, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu”.

¹⁸ Art. 89 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Instytucja obowiązana, z wyłączeniem banków krajowych, oddziałów banków zagranicznych, oddziałów instytucji kredytowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, niezwłocznie zawiadamia właściwego prokuratora o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że wartości majątkowe będące przedmiotem

AML/CFT, notabene, obowiązków, które muszą zostać zrealizowane niezwłocznie, gdy zaistnieją znamiona dla ich realizacji.

TRANSAKCJA GOTÓWKOWA JAKO KRYTERIUM REALIZACJI OBOWIĄZKU

Dla ewentualnego uspokojenia czytelnika już na wstępie należy wyjaśnić, że wymóg informowania GIIF o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro dotyczy wyłącznie transakcji gotówkowych, a nie transakcji realizowanych w ramach transferu środków pieniężnych¹⁹. Jednocześnie należy zastrzec, że transakcja, na którą składa się dane 15 tys. euro, nie musi być przeprowadzana jako pojedyncza operacja, ale może również występować jako kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane²⁰. Dlatego też obowiązek informowania GIIF na kanwie art. 72 ust. 1 ustawy AML/CTF o takich transakcjach dotyczy wyłącznie transakcji realizowanych w ramach działalności przedsiębiorcy lub w bezpośrednim powiązaniu z prowadzoną działalnością, o ile są one realizowane w ramach transakcji gotówkowej.

Stąd też obowiązek, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy AML/CFT, to jest obowiązek przekazywania informacji GIIF o wykonanym transferze środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro przez biuro rachunkowe lub jego klientów²¹ w ramach swojej działalności, również nie dotyczy

transakcji lub zgromadzone na rachunku pochodzą z przestępstwa innego niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwa skarbowego albo mają związek z przestępstwem innym niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwem skarbowym”.

¹⁹ BIP Ministerstwa Finansów, *Komunikat dot. przekazywania do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej przez podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych informacji, o których mowa w art. 72 ust 1 ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. poz. 723, z późn. zm.)*, 10.08.2018, https://mf-arch2.mf.gov.pl/pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/giif/komunikaty/-/asset_publisher/8Knm/content/id/6470995 (dostęp: 20.11.2022).

²⁰ Szerzej: przez jednorazową wartość transakcji dla celów płatności gotówkowych należy rozumieć ogólną wartość wierzytelności lub zobowiązań określonych w umowie zawartej między przedsiębiorcami bądź będących sumą płatności wynikających z zawartej umowy. Innymi słowy, jednorazowa wartość transakcji dotyczy wartości umowy, a nie poszczególnych kwot płaconych na zamówienie — interpretacja szefa Krajowej Administracji Skarbowej z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. DPP13.8221.195.2017.CPIJ i sygn. DPP13.8221.198.2017.CPIJ w zakresie stosowania art. 19 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców.

²¹ W rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 10 ustawy AML/CFT klientem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której instytucja obowiązana świadczy usługi lub dla której wykonuje czynności wchodzące w zakres prowadzonej przez nią działalności zawodowej, w tym z którą instytucja obowiązana nawiązuje stosunki gospodarcze lub na której zlecenie przeprowadza transakcję okazjonalną.

danego przedsiębiorcy. Przedsiębiorca bowiem, występujący w obrocie prawnym jako biuro rachunkowe, nie jest uprawniony do tego, aby utożsamiać się z obowiązkiem realizowania czynności wynikających z treści art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy AML/CFT. Zgodnie bowiem z definicją transferu środków pieniężnych, o których mowa w przywołanym przepisie, jest nim „transfer środków pieniężnych w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z dnia 20 maja 2015 roku w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006”²². Innymi słowy, jest to dowolna, przynajmniej częściowo realizowana transakcja drogą elektroniczną w imieniu płatnika za pośrednictwem dostawcy usług płatniczych w celu udostępnienia środków pieniężnych odbiorcy za pośrednictwem dostawcy usług płatniczych, bez względu na to, czy płatnik i odbiorca są tą samą osobą, i niezależnie od tego, czy dostawca usług płatniczych płatnika jest tożsamy z dostawcą usług płatniczych odbiorcy. Dotyczy to w szczególności:

— polecenia przelewu zgodnie z definicją w art. 2 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 260/2012;

— polecenia zapłaty zgodnie z definicją w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 260/2012;

— krajowej lub transgranicznej usługi przekazu pieniężnego zgodnie z definicją w art. 4 ust. 13 dyrektywy 2007/64/WE;

— transferu wykonywanego przy wykorzystaniu karty płatniczej, instrumentu pieniądza elektronicznego, telefonu komórkowego lub innego urządzenia cyfrowego lub informatycznego (w systemie abonamentowym lub przedpłaconym) o podobnych właściwościach²³.

Dlatego też przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych nie są zarazem dostawcami usług płatniczych w rozumieniu przepisów rozporządzenia 2015/847²⁴, a tym samym nie mogą realizować transferu środków pieniężnych²⁵. Potwierdza to wykładnia celowościowa, która ma swoje oparcie w uzasadnieniu do projektu z dnia 31 stycznia 2018 roku ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu²⁶. W na-

²² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z dnia 20 maja 2015 roku w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006, Dz.Urz. UE L 141.2015.1.

²³ BIP Ministerstwa Finansów, *Komunikat dot. przekazywania...*

²⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1781/2006, Dz.Urz. UE L 141.2015.1. Oczywiście w skrajnych założeniach można przyjąć, że przedsiębiorca realizuje także równoległe usługi płatnicze. Jednakże wówczas przedsiębiorca realizowałby ewentualny obowiązek przekazywania informacji już nie jako biuro rachunkowe. Notabene biura rachunkowe działające na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 15 ustawy AML/CFT zwolnione są z obowiązku, o którym mowa w art. 72 ust. 1 ustawy AML/CFT.

²⁵ Prowadzenie równoległej działalności w tym zakresie należy uznać za dopuszczalne.

²⁶ Szerzej: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, *Projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz niektórych innych ustaw*, <https://>

stępsztwie jej zastosowania należy zatem przyjąć, że w sferze zainteresowania GIIF jest raportowanie informacji o wykonanym przez danego przedsiębiorcę transferze środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro, a nie raportowanie informacji wynikających z wiedzy instytucji obowiązanej na temat wykonanego transferu środków pieniężnych przez innego przedsiębiorcę na podstawie złożonego zlecenia lub dyspozycji klienta. Zatem przedsiębiorcy w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 17 ustawy AML/CFT, którzy nie wykonują transferów środków pieniężnych (nie są oni bowiem z założenia dostawcami usług płatniczych), nie są obarczeni również obowiązkiem raportowania do GIIF informacji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 wymienionej ustawy²⁷.

Powstaje jednak pytanie, co dalej w sytuacji, gdy przedsiębiorca przeprowadził transakcję gotówkową powyżej 15 tys. euro i nie dokonał zgłoszenia w terminie siedmiu dni od przyjęcia wpłaty lub dokonania wypłaty środków pieniężnych. Czy w takich okolicznościach przedsiębiorca ten może wówczas wnieść o zastosowanie instytucji czynnego żalu w rozumieniu art. 16 k.k.s.²⁸, a jeżeli tak, to czy będzie ona miała zastosowanie?

Na postawione pytania postaramy się odpowiedzieć w dalszej części artykułu.

INSTYTUCJA CZYNNEGO ŻALU

Czynny żal odczytywany jest tutaj zgodnie z treścią art. 16 k.k.s., zwłaszcza w kontekście jego szczególnego typu wskazanego w treści art. 16a k.k.s.²⁹, który odnosi się do czynu zabronionego dotyczącego złożenia deklaracji lub przesłania księgi. Stąd też czynny żal w tych okolicznościach występuje w roli

www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-przeciwdzialaniu-praniu-pieniedzy-oraz-finansowaniu-terroryzmu-oraz-niektorych-innych-ustaw3 (dostęp: 05.11.2022 r.).

²⁷ BIP Ministerstwa Finansów, *Komunikat dot. przekazywania...*

²⁸ Art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowe, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 859 ze zm. (dalej: k.k.s.), stanowi, że: „Nie podlega karze za przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe sprawca, który po popełnieniu czynu zabronionego zawiadomił o tym organ powołany do ścigania, ujawniając istotne okoliczności tego czynu, w szczególności osoby współdziałające w jego popełnieniu”.

²⁹ Art. 16a k.k.s. stanowi, że: „§ 1. Nie podlega karze za przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe sprawca czynu zabronionego dotyczącego złożenia deklaracji lub przesłania księgi, jeżeli po jego popełnieniu została złożona organowi podatkowemu prawnie skuteczna korekta deklaracji lub księgi dotycząca obowiązku, którego nieprawidłowe wykonanie stanowi ten czyn zabroniony. § 2. Jeżeli w związku z czynem zabronionym określonym w § 1 nastąpiło uszczuplenie należności publicznoprawnej, przepis ten stosuje się tylko wtedy, gdy należność ta została uiszczona niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie wyznaczonym przez finansowy organ postępowania przygotowawczego. § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli przed złożeniem korekty deklaracji lub księgi wszczęto postępowanie przygotowawcze o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe lub ujawniono w toku toczącego się postępowania przygotowawczego to przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe”.

instytucji prawnej służącej realizacji celów tego postępowania, a określonych w art. 114 § 1 k.k.s.³⁰, to jest pod kątem wyrównania uszczerbku finansowego doznanego przez wymienione w nich podmioty na skutek popełnionego czynu naruszającego przepisy karnoskarbowe³¹. Przemawia za tym fakt, że instytucję czynnego żalu w rozumieniu art. 16 k.k.s należy łączyć z zachowaniem sprawczym, o którym mowa w treści art. 1 k.k.s.³², w szczególności w kontekście czynów, o których mowa w art. 156 ustawy AML/CFT³³, oraz czynów powiązanych lub zbieżnych, o ile czyny te prowadzą do wystąpienia przesłanek definiujących zaistnienie czynu podlegającego odpowiedzialności w ramach k.k.s.³⁴

Nie można tym samym tracić z pola widzenia tego, że pojęcie czynu zabronionego na gruncie art. 53 § 1 k.k.s.³⁵ zdefiniowane zostało nieco inaczej niż w k.k. i k.w.³⁶ Czynem zabronionym w rozumieniu k.k.s. jest tylko zachowanie o znamionach określonych w tym akcie, chociażby nie było ono przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym. Przy czym, z uwagi na przedmiot ochrony k.k.s., co do zasady będą to czyny polegające na naruszaniu zakazów i nakazów prawa

³⁰ Art. 114 § 1 k.k.s. stanowi, że: „§ 1. Przepisy kodeksu mają ponadto na celu takie ukształtowanie postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, aby osiągnięte zostały cele tego postępowania w zakresie wyrównania uszczerbku finansowego Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub innego uprawnionego podmiotu, spowodowanego takim czynem zabronionym”.

³¹ Tak: *in fine* z postanowienia SN z dnia 20 czerwca 2012 r., I KZP 3/12.

³² Art. 1 § 1 k.k.s. stanowi, że: „Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe lub odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia”.

³³ Art. 156 ust. 1 ustawy AML/CFT stanowi, że: „Kto, działając w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej: 1) nie dopełnia obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu; 2) przekazuje Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane dotyczące transakcji, rachunków lub osób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

³⁴ Szerzej: Ł. Kielak, *Klauzule czynnego żalu w polskim prawie karnym*, Warszawa 2020.

³⁵ Art. 53 § 1–3 k.k.s. stanowi, że: „§ 1. Czyn zabroniony jest to zachowanie o znamionach określonych w kodeksie, chociażby nie stanowiło ono przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Określenie czynu zabronionego jako przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego może nastąpić tylko w niniejszym kodeksie. § 2. Przestępstwo skarbowe jest to czyn zabroniony przez kodeks pod groźbą kary grzywny w stawkach dziennych, kary ograniczenia wolności lub kary pozbawienia wolności. § 3. Wykroczenie skarbowe jest to czyn zabroniony przez kodeks pod groźbą kary grzywny określonej kwotowo, jeżeli kwota uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej albo wartość przedmiotu czynu nie przekracza pięciokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia w czasie jego popełnienia. Wykroczeniem skarbowym jest także inny czyn zabroniony, jeżeli kodeks tak stanowi”.

³⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm., oraz ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2051 ze zm. (dalej: k.k., k.w.).

finansowego należącego do obszaru zadań Ministra Finansów, to jest prawa podatkowego, prawa celnego, prawa dewizowego oraz w zakresie gier hazardowych.

W omawianym przypadku oznacza to konieczność wystąpienia rzeczywistego skutku w postaci uszczuplenia przychodów państwa w następstwie niedopełnienia obowiązków wynikających z art. 72 ust. 1 ustawy AML/CFT w kontekście możliwości zastosowania art. 156 ustawy AML. Przy czym nawet w takim przypadku, w związku z ograniczeniami wskazanymi w art. 16 § 6 k.k.s. (zwłaszcza pkt 1 tegoż paragrafu), złożenie zawiadomienia bezpośrednio przez osoby kierujące biurem rachunkowym nie byłoby skuteczne. Z kolei jego złożenie przez pracownika biura rachunkowego nie zwalniałoby z odpowiedzialności przedsiębiorcy. Zatem art. 16 k.k.s i art. 16a k.k.s stanowią wyjątek od reguły ponoszenia pełnej odpowiedzialności za czyny naruszające przepisy prawa i jako wyjątek od reguły ogólnej muszą być interpretowane ściśle. Oznacza to, że jako wyjątek nie mogą być poddawane wykładni funkcjonalnej, jeśli skutek jej użycia prowadził będzie do rozszerzenia zastosowania omawianych przepisów. Również użycie wykładni językowej nie może prowadzić do rozszerzenia znaczenia pojęć występujących w interpretowanych przepisach³⁷.

Ścisłe interpretowanie tych przepisów prowadzi do wniosku, że możliwość złożenia korekty na podstawie art. 16a k.k.s. dotyczy jedynie deklaracji podatkowych (i w efekcie niekaralności tylko za niektóre czyny) — nie obejmie zatem nawet teoretycznie zgłoszeń, o których mowa w art. 72 ustawy AML/CFT. Niedopuszczalne jest również działanie sprawców tych czynów polegające na próbie wyrażenia żalu na podstawie art. 16 k.k.s. (i między innymi dokonaniu denuncjacji siebie i współdziałających), a dopiero w razie odmowy organu ścigania postąpienia w myśl art. 17 § 1 ust. 4 k.p.k., korzystania z art. 16a k.k.s.³⁸ Tym samym zastosowanie art. 16 k.k.s. wymagałoby zaistnienia łącznie wielu współlistniejących okoliczności wynikających z art. 156 ustawy AML/CFT (w szczególności biuro rachunkowe musiałoby mieć wiedzę lub co najmniej uzasadnione podejrzenie, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące jej przedmiotem objęte zgłoszeniem mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu — co wydaje się trudne do przyjęcia w przypadku chęci konwalidowania obowiązku zwykłego zgłoszenia wynikającego z art. 72 ustawy AML/CFT) i wystąpienia okoliczności uzasadniających uznanie niedopełnienia obowiązku administracyjnego za rodzące skutek na gruncie k.k.s. w postaci wystąpienia przestępstwa lub wykroczenia skarbowego.

Zatem jedynie sytuacja, gdy przedsiębiorca dysponuje bardzo ograniczoną wiedzą (w zakresie wymaganym art. 34, art. 74, art. 86 ustawy AML/CFT) w odniesieniu do wszystkich transakcji, które potencjalnie powinny zostać zgłoszone GIIF, pozwala przyjąć, że wszystkie dane transakcje spełniają przesłanki wyma-

³⁷ Szerzej: *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2021.

³⁸ *In fine* z postanowienia SN z dnia 20 czerwca 2012 r., I KZP 3/12.

gane do zaistnienia czynu określonego w art. 156 ustawy AML/CFT będącego jednocześnie czynem zabronionym na gruncie k.k.w.

Przy czym art. 15 k.k. należy łączyć z zachowaniem sprawczym, o którym mowa w treści art. 1 k.k., zwłaszcza w kontekście czynów, o których mowa w k.k., co oznacza, że w analizowanym przypadku jego stosowanie musiałoby dotyczyć czynów spenalizowanych w art. 165a i 299 k.k.³⁹ oraz art. 156 ustawy AML. Stąd też możliwość zastosowania art. 15 k.k. w odniesieniu do wszystkich wskazanych powyżej czynów zabronionych wymaga przede wszystkim podjęcia przez przedsiębiorcę rzeczywistych działań związanych z odstąpieniem od ich realizacji czy też ich dokonywania.

Z kolei w przypadku gdy przedsiębiorca nie będzie miał wiedzy o zaistnieniu czynów wskazanych wprost w k.k. (art. 165a i 299 k.k.), trudno będzie mówić o dokonaniu tych czynów lub o zapobieżeniu wystąpieniu określonych w nich skutków znamion czynów zabronionych. Tym samym w kontekście naruszenia obowiązku wynikającego z art. 72 ustawy AML/CFT, w związku z popełnieniem czynu wskazanego w art. 156 ustawy AML/CFT, czynny żal wymagałby wiedzy o zaistnieniu okoliczności uzasadniających realizację przesłanek czynu zabronionego (w art. 156 ustawy AML/CFT). Zatem w tym przypadku, na założonym etapie niewiedzy, jego realizacja (instytucji czynnego żalu w rozumieniu art. 15 k.k.) wydaje się niemożliwa. Dlatego też podjęcie ewentualnego działania związanego z użyciem instytucji czynnego żalu wskazanej w art. 15 k.k. w kontekście art. 156 ustawy AML/CFT nie wywoła skutku w odniesieniu do konsekwencji nierealizowania obowiązku wskazanego w art. 72 ustawy AML/CFT. Wówczas takie zachowanie należy zaklasyfikować jako delikt administracyjny, który podlegać będzie odrębnej ocenie. W tym przypadku kara administracyjna wskazana w art. 150 ustawy AML/CFT⁴⁰ podlega odrębnemu reżimowi nałożenia i odstąpienia. Możliwość odstąpienia od jej nałożenia zdefiniowana została bowiem w art. 150 ust. 5 ustawy AML/CFT, a przesłanki takiego działania nie odnoszą się bezpośrednio do jakkolwiek zdefiniowanego czynnego żalu; choć kumulatywnie występuje w nich przesłanka zaprzestania naruszania przepisów ustawy AML/CFT.

Przyjęcie błędu w zakresie usprawiedliwienia nieświadomości karalności zachowań, które może zachodzić w sytuacjach częstych, a wręcz zaskakujących zmian regulacji z zakresu szeroko rozumianego prawa finansowego lub ich interpretacji rzutujących na zakres penalizacji zachowań stypizowanych jako przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, wymaga potwierdzenia uzyskanego w następstwie dokonania pełnej analizy zachowań i decyzji, które przełożyły się na odstąpienie od realizacji obowiązku nakreślonego treścią art. 72 ust.1 pkt 1

³⁹ Art. 165a k.k. — przestępstwo finansowania terroryzmu, art. 299 k.k. — przestępstwo prania pieniędzy.

⁴⁰ W przepisie wskazano katalog kar administracyjnych, wysokość kary pieniężnej, odstąpienie od nałożenia kary administracyjnej.

ustawy AML/CFT⁴¹. W kontekście tak złożonego zagadnienia nie można zatem skutecznie powoływać się na niezawinioną niezajomość prawa, jeżeli z ustalonych faktów wynikać będzie, że naruszenie jest następstwem niestosowania procedur lub ich braku⁴².

Tym bardziej, że za niedopełnienie obowiązku, o którym mowa w:

— art. 72 ustaw AML/CFT — obowiązek zawiadomienia o przyjętej wpłacie lub dokonanej wypłacie środków pieniężnych o równowartości przekraczającej 15 tys. euro (w gotówce) lub;

— art. 74 ustawy AML/CFT — obowiązek zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub;

— art. 76 ustawy AML/CFT — obowiązek niezwłocznego przekazania lub udostępnienia na wniosek GIIF informacji bądź dokumentów lub;

— art. 86 ust. 1 ustawy AML/CFT — obowiązek niezwłocznego zawiadomienia za pomocą środków komunikacji elektronicznej o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu lub;

— art. 90 ust. 1 ustaw AML/CFT — obowiązek niezwłocznego zawiadomienia za pomocą środków komunikacji elektronicznej o przeprowadzeniu transakcji, o której mowa w art. 86 ust. 1 ustawy AML/CFT, w przypadku gdy przekazanie zawiadomienia było niemożliwe przed jej przeprowadzeniem; organ kontrolny może nałożyć karę administracyjną, o której mowa w art. 147 w zw. z art. 150 ustawy AML/CFT. W szczególnie uzasadnionych przypadkach organ może odstąpić od nałożenia kary administracyjnej, w tym administracyjnej kary pieniężnej, gdy między innymi waga naruszenia przepisów ustawy AML/CFT jest znikoma, a przedsiębiorca zaprzestał naruszania jej przepisów.

Stan „zastany”, który zawsze będzie brany pod uwagę w ramach oceny zachowań sprawczych — z uwagi na okres niezgłaszania transakcji do GIIF powyżej 15 tys. euro oraz trwania naruszenia — przekłada się na znikomą lub nie wagę naruszenia przepisów ustawy AML/CFT. Należy jednak przyjąć, że oczekiwany efekt końcowy po podjęciu ewentualnej próby zminimalizowania ryzyka nałożenia administracyjnej kary pieniężnej (w przypadku podjęcia czynności kontrolnych przez organ), w kontekście zastosowania instytucji czynnego żalu uregulowanego w art. 16 i 16a k.k.s. lub art. 15 k.k. w ramach możliwości odstąpienia od nałożenia kary administracyjnej, o których mowa w art. 150 ust. 5 ustawy AML, nie znajdzie realnego odbicia w jego skuteczności, zwłaszcza gdy na przedsiębiorcę nie została uprzednio nałożona kara administracyjna przez inny uprawniony organ administracji publicznej, a i sam przedsiębiorca nie został wcześniej prawomocnie ukarany za wykroczenie lub wykroczenie skarbowe bądź prawomocnie skazany

⁴¹ W kontekście: postanowienie SN z dnia 26 października 2020 r., II KK 236/20.

⁴² W kontekście: wyrok SN z dnia 6 czerwca 2019 r., IV KK 218/18.

za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, gdzie uprzednia kara mogłaby spełniać cele, dla których przedsiębiorca miałby zostać ukarany karą administracyjną. Z kolei w przypadku ujawnienia przez organ (GIIF w ramach kontroli lub przez inne organy na przykład w ramach postępowania prokuratorskiego), że przedsiębiorca w ramach prowadzonej działalności odstąpił w sposób nieuzasadniony od obowiązków ustawowych, a tym samym mógł dopuścić się czynu zabronionego, to jest wykroczenia lub przestępstwa, w tym skarbowego, z uwagi na:

— niedopełnienie obowiązku przekazania GIIF zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub;

— niedopełnienie obowiązku przekazania GIIF zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu;

— przekazanie GIIF nieprawdziwych lub zatajenie prawdziwych danych dotyczących transakcji, rachunków lub osób;

istnieje realne zagrożenie skierowania zawiadomienia do Prokuratora (lub podjęcia stosowanych czynności z urzędu) — w następstwie przeprowadzonych czynności (w szczególności wynikających z art. 122 k.k.s.).

Wówczas zastosowanie miałyby — jako element wyprzedzający — instytucja czynnego żalu, gdyż katalog powyższych czynów zagrożony jest karą pozbawienia wolności od trzech miesięcy do pięciu lat w rozumieniu art. 156 ustawy AML/CFT. Zarówno możliwość, jak i skuteczność instytucji czynnego żalu zależna byłaby w tych okolicznościach nie tylko od okresu, w którym zostanie zastosowana (złożenie wniosku, to jest zanim wniesiony zostanie akt oskarżenia – art. 142 i n. k.k.s.), lecz także od tego, czy ewentualny sprawca czynu zabronionego (przedsiębiorca) kierował jego realizacją, wykorzystywał zależność, w tym pracowniczą, w celu jego realizacji, nakłaniał (podlegał) do jego popełnienia, ustrukturyzował osoby w grupie na potrzeby jego popełnienia bądź kierował grupą na potrzeby jego popełnienia w rozumieniu art. 16 ust. 6 k.k.s. Oczywiście wszystko to w celu uzyskania ewentualnej bezkarności w kontekście przepisów prawa karnego, w tym prawa karnego skarbowego. Wymagałoby to jednak możliwości uprzedniego wykazania przez przedsiębiorcę, że nierealizowanie obowiązków wynikających z art. 72 ustawy AML/CFT nie było powiązane z:

— czynem zabronionym;

— niestosowaniem środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w ustawie AML/CFT, w stosunku do klientów oraz ich beneficjentów rzeczywistych, reprezentantów;

— niezbędnością realizacji obowiązku dokonania zgłoszenia do GIIF lub Prokuratora w ramach podejrzenia lub uzasadnionego podejrzenia prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu bądź ujawnienia wykroczenia lub przestępstwa, w tym skarbowego;

— pozostawieniem w błędzie co do okoliczności i stanu faktycznego w kwestii braku podejrzenia lub uzasadnionego podejrzenia prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu bądź ujawnienia wykroczenia lub przestępstwa, w tym skarbowego;

— możliwością wystąpienia zubożenia (uszczerbku finansowego) państwa w zakresie należnych danin i innych opłat;

także w kontekście ewentualnej możliwości wystąpienia czy wykazania zbiegu przepisów i form zjawiskowych dla czynów zabronionych w rozumieniu art. 7–9 k.k.s.

WNIOSKI

W realiach założonego stanu faktycznego i prawnego należy przyjąć, że instytucja czynnego żalu (art. 16 k.k.s.) w przedmiotowym zakresie nie będzie miała zastosowania, gdyż w rozumieniu ustawy AML/CFT postępowanie w sprawach wynikających z treści art. 147 ustawy AML/CFT, to jest nierealizowanie obowiązków wynikających z treści art. 72 ustawy AML/CFT, będzie w pierwszej kolejności realizowane w trybie przepisów ustawy AML/CFT — w rygorze przepisów prawa administracyjnego — z zastrzeżeniem, że przedsiębiorca w ramach swojego działania nie ujawnił znamion dla obu kategorii czynów zabronionych, to jest w rozumieniu przepisów k.k. oraz k.k.s., i jest w stanie to wykazać w kontekście stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ustawy AML⁴³.

W przypadku innego rozpatrywania, a tym samym przyjęcia, że niezgłoszenie transakcji jest czynem zabronionym w rozumieniu k.k. lub k.k.s. i ten czyn zabroniony nadal trwa, przedsiębiorca w ramach zastosowania instytucji czynnego żalu nie uzyskałby oczekiwanego rezultatu — uznania instytucji czynnego żalu, gdyż przedsiębiorca ani nie przerwał biegu naruszenia, ani nie działał między innymi w błędzie (art. 10 k.k.s.)⁴⁴.

O dobrowolnym odstąpieniu od usiłowania można bowiem mówić tylko wówczas, gdyby przedsiębiorca dobrowolnie zrezygnował z popełnienia czynu zabronionego w fazie usiłowania nieukończonego. Jeżeli zachowanie bezpośrednio zmierzające do dokonania osiągnie fazę usiłowania ukończonego, to jest gdy przedsiębiorca wykonał wszystkie czynności prowadzące do realizacji znamion

⁴³ *Elektroniczny czynny żal*, Gov.pl, 23.02.2023, <https://www.gov.pl/web/gov/elektroniczny-czynny-zal> (dostęp: 23.02.2023 r.).

⁴⁴ Art. 10. 1–4 k.k.s. stanowi, że: „§ 1. Nie popełnia umyślnie czynu zabronionego, kto pozostaje w błędzie co do okoliczności stanowiącej jego znamię. § 2. Odpowiada na podstawie przepisu przewidującego łagodniejszą odpowiedzialność sprawca, który dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy. § 3. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność. § 4. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego karalności”.

czynu zabronionego, to do bezkarności (za usiłowanie przestępstwa) konieczne jest zapobiegnięcie przez przedsiębiorcę skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego, objętego pierwotnym zamiarem sprawcy. Innymi słowy, czynny żal musi przejawiać się aktywnością — działaniem przedsiębiorcy, który zdaje sobie sprawę z możliwości zaistnienia skutku, jednak w chwili podjęcia działania nie chce, aby ów skutek nastąpił⁴⁵. Oznacza to, że przedsiębiorca podejmie określone starania, przez które rozumie się uczynienie wszystkiego, co można było uczynić w danej sytuacji, by zapobiec skutkom przestępnego zachowania. Tak samo jak w wypadku zapobieżenia skutkowi czynu zabronionego, tak i w razie podjęcia starań o zapobieżenie mu sposób prowadzenia tych starań może być dowolny, a sprawca może też skorzystać z pomocy osób trzecich. Starania te muszą być jednak realne, a nie pozorne. Potencjalny sprawca powinien podjąć wszelkie działania, jakie — według jego mniemania — mogą zapobiec powstaniu skutku przestępnego. W wypadku gdy sprawca zaprzestaje działań w przeświadczeniu, że nie przyniosą one pożądanego rezultatu, nie są zrealizowane przesłanki podjęcia starań o uniknięcie skutku.

Ponadto, jak wynika z treści komunikatu nr 9 Ministra Finansów z 7 lutego 2020 roku⁴⁶, składanie wniosków i prośb w zakresie zastosowania instytucji czynnego żalu w sytuacjach bez mała analogicznych do analizowanej jest bezprzedmiotowe, gdyż kara administracyjna może zostać nałożona przez uprawniony organ po wszczęciu postępowania administracyjnego, w którego trakcie strona postępowania będzie miała możliwość wykazania wszystkich okoliczności oraz dowodów w sprawie.

Dodatkową, lecz nader istotną, kwestią jest również to, że przedsiębiorca powinien móc wykazać, że działania związane z zaniechaniem realizacji obowiązków nałożonych art. 72 ust. 1 pkt 1 ustawy AML/CFT, które mogą rodzić szkodę w następstwie ewentualnego nałożenia kary administracyjnej, były poprzedzone właściwym procesem decyzyjnym i mieściły się w ramach uzasadnionego ryzyka gospodarczego.

Dotychczas niezgłoszone do GIIF transakcje gotówkowe powyżej 15 tys. euro przedsiębiorca zobowiązany jest zgłosić — najlepiej sukcesywnie. Działanie takie, choć w pełni uzasadnione ze względów normatywnych, skutkować będzie pojawieniem się realnego prawdopodobieństwa objęcia kontrolą przedsiębiorcy pod kątem ustalenia przyczyn leżących po stronie dotychczasowego nierealizowania obowiązków wynikających z treści art. 72 ust. 1 pkt 1 ustawy AML/CFT.

W celu przerwania stanu naruszenia prawa pierwszym ruchem przedsiębiorcy powinno być zatem niezwłoczne rozpoczęcie informowania GIIF o przyjęciu wpłaty lub dokonaniu wypłaty środków pieniężnych (gotówki) powyżej 15 tys. euro.

⁴⁵ Postanowienie SN z dnia 8 września 2005 r., II KK 10/05.

⁴⁶ *Komunikat nr 9 w sprawie instytucji „czynnego żalu” przy zgłaszaniu informacji do CRBR*, Ministerstwo Finansów, 7.02.2020, <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-9-w-sprawie-instytucji-czynnego-zalu-przy-zglaszaniu-informacji-do-crbr> (dostęp: 20.11.2022).

SUPRATHRESHOLD TRANSACTIONS IN ACCOUNTING OFFICES AND THE INSTITUTION OF ACTIVE REPENTANCE: OUTLINE OF THE ISSUES

Summary

The Act of 1 March 2018 on counteracting money laundering and terrorist financing states that certain obliged institutions, in particular entrepreneurs providing accounting services, are to inform the General Inspector of Financial Information about the deposits or withdrawals of funds with an equivalent value of more than 15,000 Euro. Despite publicly available information in this regard, these entrepreneurs remain in state of acute uncertainty concerning the correct interpretation of the obligation referred to in Article 72.1 of the cited law.

As a consequence of the often incorrect interpretation of the provision, they apply to the supervisory authority to include their behaviour in the category of the institution of active repentance. This article attempts to make a balanced interpretation of Article 72.1 of the Act on counteracting money laundering and terrorist financing regarding the possibility of an entrepreneur invoking the institution of active repentance.

Keywords: AML/CFT Law, active regret, suprathreshold transactions, accounting office, obligated institutions

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Kielak Ł., *Klauzule czynnego żalu w polskim prawie karnym*, Warszawa 2020.
Kodeks karny skarbowy. Komentarz, red. I. Zgoliński, Warszawa 2021.
Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, red. J. Giezek, Warszawa 2021.
Kodeks wykroczeń. Komentarz, red. T. Bojarski, Warszawa 2020.
System prawa karnego procesowego, red. P. Hofmański, t. 8. *Dowody*, cz. 4, Warszawa 2019.